

Edukacja IPN

<https://edukacja.ipn.gov.pl/edu/materialy-edukacyjne/materialy-zrodlowe/giganci-nauki/156578,Filmy-edukacyjne-Wielcy-polscy-wynalazcy-w-II-Rzeczypospolitej.html>

2022-10-02, 04:54

Filmy edukacyjne „Wielcy polscy wynalazcy w II Rzeczypospolitej”

Cykl 12 filmów w reżyserii Aliny Czerniakowskiej, poświęcony jest wybitnym naukowcom II Rzeczypospolitej. W każdym z nich zaprezentowano sylwetkę jednego wynalazcy, odkrywcy lub pioniera nauk ścisłych, który swoimi działaniami rozślawił w świecie imię Polski. Konsultacja merytoryczna prof. Bolesław Orłowski.

MOŚCICKI Ignacy (1867–1946), chemik technolog, elektrotechnik, czołowy wynalazca Europy przełomu XIX i XX w., m.in. przemysłowej metody produkcji kwasu azotowego i kondensatorów elektrycznych wysokiego napięcia, wykształcony w Polytechnische Schule w Rydze, od 1897 działający w Szwajcarii, od 1913 profesor Szkoły Politechnicznej we Lwowie, od 1926 prezydent RP, przyczynił się do modernizacji i rozbudowy przemysłu chemicznego (Mościce k. Tarnowa), posiadacz ok. 40 oryginalnych patentów, doktoraty honorowe przyznało mu 17 wyższych uczelni, w tym paryska Sorbona i uniwersytety w Dorpacie (Estonia) i Fryburgu (Szwajcaria). Po wybuchu wojny w 1939 przejściowo internowany w Rumunii, zrzekł się prezydentury i osiadł w Szwajcarii.

CZOCHRALSKI Jan (1885–1953), metalurg, chemikofizyk, wykształcony i robiący karierę w Niemczech, twórca metody otrzymywania monokryształów (w oparciu o spostrzeżenie dokonane w 1916), współwynalazca bezcynowego stopu łożyskowego (Bahnmetall, 1924), współzałożyciel Deutsche Gesellschaft für Materialkunde (1919, od 1925 prezes), na zaproszenie prezydenta I. Mościckiego wrócił w 1928 do Polski, gdzie prowadził m.in. prace dla wojska. Podczas okupacji niemieckiej współpracował z AK. Po wojnie oskarżony o kolaborację, zniestawiany m.in. przez władze Politechniki Warszawskiej, której Senat ostatecznie dopiero w 2011 podjął uchwałę przywracającą mu w pełni dobre imię.

SĘDZIMIR Tadeusz, Sendzimir Tad (1894-1989), mechanik, metalurg, wszechstronny wynalazca (ok. 120 patentów, 73 w USA), przemysłowiec, od 1939 działający w USA; zrewolucjonizował stalownictwo światowe w zakresie walcowania blachy (ok. 400 walcarek różnych typów jego pomysłu w 35 krajach) i jej cynkowania. Wspierał finansowo Polonię w USA, zwłaszcza Fundację Kościuszkowską. Uzyskał najważniejsze międzynarodowe nagrody i medale profesjonalne (m.in. Bablika, Bessemera i Brinella).

WENDA Tadeusz Apolinary (1863-1948), inżynier hydrotechnik, twórca portu morskiego w Gdyni, którego miejsce wybrał w 1920, który zaprojektował i którego budową kierował do 1937. Ten nowoczesny trzeci co do wielkości w Europie w 1938 port obsługiwał połowę naszego handlu zagranicznego. A przy nim wyrosło miasto mające 120 tys. mieszkańców, co dawało mu miejsce w

pierwszej dziesiątce miast przedwojennej Polski.

WASIUTYŃSKI Aleksander (1859-1944), specjalista w dziedzinie kolejnictwa, budowniczy kolei, w 1897 zorganizował na Drodze Żelaznej Warszawsko-Wiedeńskiej pionierskie badania rzeczywistej pracy toru kolejowego w trakcie eksploatacji, za co uzyskał m.in. złoty medal na paryskiej wystawie powszechnej (1900). Profesor Warszawskiego Instytutu Politechnicznego im. cara Mikołaja II (1901-1916) i Politechniki Warszawskiej (1919-1935), pomysłodawca i twórca kolejowej linii Średnicowej w Warszawie (1933). Reprezentował Rosję, a następnie Polskę na międzynarodowych kongresach kolejowych (1895-1933).

BRYŁA Stefan Władysław (1886-1943), inżynier budowlany, pionier stosowania spawania w budownictwie w skali światowej, twórca pierwszego w dziejach mostu spawanego (1929) na Słudwi k. Łowicza i wielu budynków szkieletowych, m.in. gmachów Tow. Prudential w Warszawie i Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie. Pełnił ważne funkcje w Polskim Państwie Podziemnym pod okupacją niemiecką, uczestnicząc w wywiadzie gospodarczym i konspiracyjnym kształceniu politechnicznym; rozstrzelany przez niemieckie władze okupacyjne.

ROGALSKI Stanisław (1904–1976), konstruktor lotniczy, w 1927 wraz ze Stanisławem Wigurą i Jerzym Drzewieckim stworzyli zespół projektujący samoloty sportowe RWD produkowane seryjnie, bijące rekordy, użytkowane w 18 krajach. Największym osiągnięciem był przelot RWD-5 bis nad Atlantykiem z Afryki do Brazylii (1933) na dystansie 3582 km, za który Stanisław Skarżyński został w 1936 odznaczony przez FAI medalem Blériota, jako jedyny dotychczas Polak. Od 1941 budował samoloty i wykładał w Turcji, a od 1948 w USA.

DĄBROWSKI Jerzy (1899–1967), konstruktor lotniczy, twórca nowoczesnego bombowca PZL.37 Łoś, jednego z pierwszych o laminarnym profilu skrzydeł, z wahliwym podwoziem o bliźniaczych kołach i prędkości 460 km/h – nieosiągalnej dla większości ówczesnych myśliwców. Po wojnie pracował w przemyśle lotniczym w Anglii, a od 1955 w USA.

ULAM Stanisław Marcin (1909-1984), matematyk, wybitny przedstawiciel szkoły lwowskiej, którego praca doktorska *O teorii miary w ogólnej teorii mnogości* (1933) wzbudziła światowe zainteresowanie i zaproszenie go do pracy w USA (1935). Od 1944 uczestniczył w pracach nad bombą atomową w Los Alamos, wniósł kluczowy wkład w zbudowanie bomby wodorowej (1952).

WEIGL Rudolf (1883-1957), zoolog i bakteriolog, od 1920 profesor Uniwersytetu Lwowskiego, wynalazca pierwszej skutecznej szczepionki przeciw durowi płamistemu (tyfusowi); Austriak z

pochodzenia, Polak patriota z wyboru; podczas wojny ocalił wielu przedstawicieli polskiej inteligencji, w tym Żydów; pośmiertnie uhonorowany medalem „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata”; od 1922 zgłaszany do Nagrody Nobla, w 1936 do niej nominowany, w 1946 wycofany przez władze pojałtańskiej Polski.

RUDLICKI Jerzy (1893-1977), inżynier lotniczy, wynalazca, m.in. usterzenia motylkowego (1931), które znalazło zastosowanie w USA i we Francji, podczas II wojny światowej pracując w W. Brytanii skonstruował elektromagnetyczny wyrzutnik bombowy, produkowany seryjnie, zastosowany w amerykańskich bombowcach Boeing B-17 Flying Fortress.

REJEWSKI Marian Adam (1905-1980), matematyk, kryptolog, kierował zespołem w którym wraz z Jerzym Różyckim i Henrykiem Zygalskim - stosując metody matematyczne (zwłaszcza teorię permutacji) - złamali na początku 1933 kod niemieckich elektromechanicznych maszyn szyfrujących *Enigma*. W lipcu 1939 przekazali swą wiedzę i repliki owych maszyn sojusznikom zachodnim, co ukierunkowało właściwie prace prowadzone podczas II wojny światowej w brytyjskim ośrodku w Bletchley Park, umożliwiające „zagłądanie w karty” niemieckim sztabom.

Opcje strony